مدیریت شهری

No.55 Summer 2019

,.,(,0-

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2025-07-03]

Ö Ë Z ”§ ½ Z » • Z ‡ €] Ö ´ À{ÅÝÈ ÊÁ • ŒÖÀ ÌÀÈ‡Ì€ i ¥

Õ € Æ ‹ c Ô v »

½ Y € Ë Y |,½ Y d È]Æ e{ ÃÕZ••ZÈ½¿|¥ ŒÁ¿ÈÕÀ•ÅZ ‡Ã€{ÆÕ ÃÕ{ÈŒÕ¯¿½Ye Z y|Ì Ì v Ë

½ Y € Ë Y |,½ Y d È]Æ e{ ÃÕZ•ZÈ€¿Æ{‹Z ÃÁ‡ÃÝÈÁ³¨ • ZÕÈ¸‡Ÿ

½ Y € Ë Y |,½ Y d È]Æ e{ ÃÕZ••ZÈ½¿|¥ ŒÁ¿ÈÕÀ•ÅZ ‡Ã€ Æ{Z f ÃÕÁ½€e³ Z•yZ Ê | Æ » |Ì ‡

The Effects of Mega Religious Ceremonies on Urban Spatial Structure

Case Study: The Moharram Mourning Ceremony in City of Ardabil

Abstract

Urban structure is affected by a complex set of political, environmental, as well as everyday life beliefs and ceremonies; this results in community formation within integrated spaces that have designated territories and socio-physical boundaries. In this respect, one study approach is towards recognition of the influence of believers and ceremonies on urban structure. Traditional Iranian urban structure indicates a strong relation between urban spatial and structural patterns with the public ceremonies, the most important of which is the Moharram Mourning Ceremony.

This study concentrates on the recognition of the Moharram Mourning Ceremony as a public ceremony on the traditional urban structure and the formation of neighborhoods. The city of Ardabil as the case study shows how the neighborhoods and sub-neighborhoods and the ceremonies would affect the urban structure through the ceremonial paths. The study is based on both literature review and cognitive mapping methods.

The results show that the mourning ceremonies have generated a strong neighborhood structure and created definite neighborhood borders and boundaries. The social ranking of the neighborhoods is physically manifested in the Moharram Mourning Ceremonial Paths. Each neighborhood is represented through its own flag and its role within the overall ceremony is determined by its social status. The urban structure is affected through the Moharram Mourning Ceremony, not only within the traditional core neighborhoods of the city, but in the newly developed parts where every neighborhood is related to one of the old core neighborhoods and are represented in the public ceremonies through them keeping their socio-cultural ties and creating a strong structure of the city. This study also provides a methodological approach for the study of urban and neighborhood structures through the public ceremonies and how residents use these ceremonies to give meaning and identity to their everyday living environment.

Keywords: Event, Cultural Event, Ritual, Regulations, Muharram Mourning Ceremonies, criteria of Community classification, Structure

Ã|Ì°q

Z Å • Á Z] , Ö f / Œ Ì » c Z ^ / ‡ Z À Ã / Ì , Ö a ‡ Z Ì ¥ Â

ž ¼ n e| Ì Š a / Ë / Y { Â ¥ Ö Á³ € / i Y € Æ | / ‹ · Œ Z Y Æ d Ë / Z / Å

Á | Ö · Z ¯ {¾ Á / Ì Á » Z Å { • Á » ¶ Ö / Œ Y ¥ { Ö ¿ Ë Z Z Ã Á Y € Ö Z

Ö / ‡ Z À ‹ • Z ‖ ¿ Ø] Æ € Ë Á • ® Ë { Ä À Ö » • Ö ¼ / Ë Z Y ¼ f

, Z Å { Z Á Z Ë ¥ / Ì • v » Ä ¯ | ‹ Â Z] ¿ Œ Z / ¼ Å Ë M { Ë Á À Å € / §

½ M Ö³ Z Ë Å Á | À / f Å ~ Å » • , Y ~ / ³ € Ì i P e { Ì / » , ¾ Å Ì Ë

• Z / ‹ d / v e Y • ¼ { Â ¥ / § / ‹ € Ì { Á Á { Z Ã ¼ / ‡ ¿ Ø ¥ Â e / Ì ¿

{ Ä ¯ Ö € Æ / { ‹ / Ë Ø Z ½ ¾ f Ë € Y e • Y Æ | ¾ € À Å Z { € Á ‹ y ¾ / Ë

¾ Ë Y d / ‡ Y ¹ € / v » { Â Ö Ø ¥ Â • ³ Á / ‡ € ¹ / ½ Y € » Ë Y Ö

Ö f À ‡ Õ Z Å € Æ ‹ • Z f y Z / { ‡ Â y d • / ‡ Y Ö Á { y { Z Ë Á ³ Z Ö

Z] c Ô v » Á Z Å € Æ / | À Ø Y Ë Z ‡ § ‡ ½ Z » Ì • Z ¯ / e ‡ • Á

€ Ì { Z e] Y ¶ Ì ¸ v e Á { Ö / ‹ Z / u ‡ ¶ / Y • Ø e Y / Ÿ Ë Á •

€ Æ / ‹ • Z f y Z Ä / ‡ · Ã » ¹ Z / e ¿ € | Z Å » ¿ Ø » Y Ø Ë Ø ‡ À Ì

Ö ¸ Ì ¸ v e Ö ¨ Ì { Z e f / ‰ Á • Z ‖] Y • Ã / d e Y À » ½ ¾ Ë c Ô v »

Z /] , Ö / { ‹ Â € » e Š / Ø Æ „ ^ a Å Ø • Z Z Å] / Ö Z ¯ Ì » { \ Ø • Y Z «

c Ô v » ¶ / » Z { e Y Ã / Ÿ v ¿ / ‡ Á Y Ø » Y Ø • Y Ø Á / ¹ ‹] Ø / / ¸ ‡ z €

Á Ø € Æ / ‹ ¹ Z / œ ¿ Z € /] Y Ø / Á Y Z € Y Å Ø € Y / Y ¾ Z / è Ë M Z

| / À { Ø » ½ Z / Œ ¿ Ø f Å Z Ë ¸ a Ë Z W Å Y • Y Ø ¸ ¶ / » Ì] • Z f y Z

{ Z /] Y Ä Á À Ø / Å • / Y ¶ € Ì / | Y » , / Ø • Ø / ´ À Å € § | Ë Á Ø • / À Ì

• Z f y Z / ‡ €] Y • € Ì i Z e ¾ Ë Ø f / Œ Ì Á Á € Æ / ‡ Y ½ /

d / ‡ Y { Ä c f Ø v | ¥ ^ Ø Z ¯ • Z f y Z / ‡ Á Ö Ë Z À » • Z f y

Ä /] Y • € Æ { Â / Ø Á c v » { ‡ Ø Y Å Ã Ø Y € /] Ö / Ë Z À ^ » ¾

€ Æ / ‹ c Ô v { » Ø / » { ‡ Z Y ½ Ã Å / • ‡ Ž z Å / Œ » Ø Z Y ¼ Ì / ^ ¬ e

{ € ¯ Ö Ø Ë Ã ¾ m Ë M € / Ì i Z e ™ Z / v Ö Ä „ / Ë Á Ø • ½ Ø Â z

Ö Ë Ø Z ¬ Å ¸ , Ä Á / ¸ v » ¾ / Ì Ì e , Ä / ¸ v » { Z ¾ Ë Ë M d Ä / Ë Ë »

Ø Ø Å „ Ë Á Á / ‹ Z Å / Ä Ø Ø / Æ Y Ø / ¿ Ø Y » Â e Ø € Æ / ‹ Ä / ¸ v »

Ä] Ä m Â { e | ¿ d • / Ë Ø Æ Æ Ä ¿ €] • | ¶ Ä ¼ Å º ¯ ¶ Å » Ä Å / Å Ø ¶ / ¹ ¬ / ¿ , Ã

Ö Ø Z ¼ f m Y Ä / ¯ € v » Ø Á € Ì ¿ ½ Y Â d / Y Ø Z Ø ‡ Æ Ø] Ë • ³

Ã Y € ¼ Å Ä] | Y Ë Z Ø a / ¯ ½ W » Ž Ø • e Y / Æ] Z Á Ø Ø Á / e Å Å / Å ‡ € Â S e

| ‹ Z] Ä f / ‹ Y

Ø { • Y , / Ø Ö / À Ì { Ë / Ë Á Ø • ´ À Ø Ã Ø { Ë / Ë Á Ø Ø Ì Z ‡ Å Ø Ã Z / Y Å Á

¶ / { } Y Ô , / Ø » » • Z f y Z / ‡ ,

sasafavi@modares.ac

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2025-07-03]

É € Æ ‹ d Ë € Ë | »
Urban Management
½ Z f ˆ] Z e Z ¼ ‹
No.55 Summer 2019

ZÃ{ Y Õ •{ÁÆM ž] Z µÀ|Ám

به کارگیری تاکتیک در تحقیق	مصادیق و ابزارها	منابع گردآوری داده ها
تدوین مبانی نظری و گردآوری اطلاعات، بررسی فرضیه تحقیق، اثبات اثرات آیین بر کالبد شهر و محلات	منابع کتابخانه ای	**اسناد**
بررسی سوابق و شیوه های برگزاری مراسم در گذشته و زمان کنونی، بررسی شکل گیری محلات ششگانه، بررسی نظام محله بندی در طرح های جامع در دوره های مختلف	تجزیه و تحلیل اطلاعات موجود در مورد سوابق موجود درباره مراسم محرم در گذشته، نقشه ها و تصاویر طرح جامع و تفصیلی شهر در دوره های مختلف	**اطلاعات آرشیوی**
بررسی نقشه شناختی ساکنین و ترسیم نقشه مرز محلات، مسیرهای عزاداری	استفاده از نقشه تصویر ذهنی	**ترسیم نقشه های شناختی**
تهیه نقشه مرز محلات، مسیر عزاداری، مشخص نمودن زیر محلات	ارتباط مستقیم و مصاحبه عمیق با روسای و ریش سفیدان محلات ششگانه و ۲۰ تا ۳۰ ساکن محلات	**مصاحبه ها**
ثبت وقایع و رویدادها زمان برگزاری مراسم، ثبت زیرمحلات محله های اصلی، ترتیب و نحوه برگزاری مراسم عزاداری، تدقیق نقشه های شناختی	عکاسی، شناسایی، نامگذاری، مقایسه، توصیف و ثبت رویدادها	**مشاهده مستقیم**
بررسی و نشان دادن زندگی آیینی مردم شهر اردبیل	شرکت پژوهشگر در مراسم عزاداری به عنوان ساکن و مشاهده گر مشارکتی	**مشاهده مشارکتی**

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2025-07-03]

مدیریت شهری
Urban Management
No.55 Summer 2019

Masoudi Nejad

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2025-07-03]

ابعاد	دیدگاه
فضائی	نیروهای پیوند دهنده کل شهر عامل وحدت فرم در شهرهای قدیمی از جمله نظام‌های حرکتی جشن آتنا در آتن: بیکن (بیکن، ۱۳۷۶)، فضای شهری مفهومی دربرگیرنده محیط کالبدی، فعالیت‌ها، رویدادها و روابط میان آنها: مدنی‌پور (مدنی پور،۱۳۸۴)، فضای شهری مهمترین مکان برای نمایش دادن و اهمیت بخشیدن به رویدادها و واقعه‌های اجتماعی: کالن (کالن، ۱۳۷۷)، مذهب اساس نظم‌دهی به سکونتگاه‌های انسانی، غالبا بصورت نمادگرایانه: راپاپورت (راپاپورت، ۱۳۶۶)،
ریخت-شناسی	مشخص شدن الگوهای رویدادی هر فرهنگ با نام عناصر متداول کالبدی فضا در آن فرهنگ: الکساندر (پاکزاد، ۱۳۸۸)، رویدادها و مراسم‌ها نیاز به محیط و سایر عناصر کالبدی دارند این موارد زمانی نیازمند مکان در قالب زیارتگاه و یا سایر فضاهای تشریفاتی بوده که نیازمند جانمایی، مکان و محیط هستند. جانمایی این عناصر با چگونگی تناوب و دوره زمانی استفاده‌شان و با جمع شدن‌های دوره‌ای‌شان ارتباط پیدا می‌کند: راپاپورت (راپاپورت، ۱۳۹۲)، تأکید بر نقش عوامل فرهنگی در شکل گیری ساختار شهر: آلدروسی (پاکزاد، ۱۳۸۶)،
بصری	شهر صحنه رخداد فعالیت‌های انسانی و رویدادی اکه دارای خاطره از گذشته یا خاصیت بالقوه خاطره شدن: آلدروسی (پاکزاد، ۱۳۸۶)، مناظر موقّت مکان‌هایی برای رویدادهای جاری قابل تکرار یا غیر قابل تکرار: مایو (Mayo, 2009)، آیین با قاب‌بندی لحظه‌ها و مناظر، جامعه را از نظر فضا و مکان علامت‌گذاری می‌کند (خاک‌زند و تیموری، ۱۳۹۴) تبیین فضای شهری به عنوان صحنه سکونت جمعی و عرصه گردآوری انسان‌ها به رغم اختلافات‌شان: شولتز (پاکزاد، ۱۳۸۸)، تبدیل شدن شهر به صحنه نمایش عظیم و گسترده به هنگام برگزاری مراسم آیینی: امین‌زاده (امین‌زاده، ۱۳۸۶،۵)،
کارکردی	توجّه به اهمیّت انسان و فعالیّت هایش بیش از عناصر کالبدی: لینچ (لینچ، ۱۳۸۱)، همپوشانی کامل میان محیط فیزیکی، کارکردها و فعالیت‌های شهری به دلیل شکل‌گیری تدریجی شهرهای گذشته به دست ساکنانشان: گل (گل، ۱۳۸۷)، تعریف شهر به مثابه مجموعهٔ پیچیده‌ای از رویدادها و خارج از هرگونه برنامه از پیش تعیین شده: هالپرین (پاکزاد، ۱۳۸۶)، پلازاها اولین و ارزنده‌ترین فضاهای شهری هستند، می‌توانند به منظور خلق لحظه‌ای باشکوه و مبهوت نمودن مردم ضمن ورود به یک بخش مهم شهر طراحی گردند و هرگز نباید فضایی بدون واقعه باشند: هدمن و یازوسکی (هدمن و یازوسکی، ۱۳۹۰)،
زمینه‌ای	شهر بستر رویدادهای پی‌درپی، استفاده از دو واژه مکان و رویداد به جای فضا و زمان: آلدفان آیک (پاکزاد، ۱۳۸۶)، هیچ عاملی در شهر به خودی خود به تجربه در نمی‌آید مگر آنکه در پیوند با زمینه یا محیط‌اش دیده شود، تسلسل رخدادهایی که سبب بروز آن گشته شناخته گردد و در رابطه با یادها و تجربه‌های پیشین باشد: لینچ (لینچ، ۱۳۷۴)، تأکید بر نقش طراح شهری در فراهم کردن زمینه‌ای در خور به منظور تجربه فضاها در پیوند با هم: بیکن (بیکن، ۱۳۷۶)، مکان مرکز گردآورنده تجربه‌های انسان از رویدادهای پرمعنای وجودش در دنیا: رلف (پاکزاد، ۱۳۸۸)، معابر و فضاهای شهری بستر وقوع مراسم و آداب جمعی و مذهبی: سلطان‌زاده (سلطان‌زاده، ۱۳۹۰)،
زمانی	استفاده از تداوم فرهنگی و پیوند زمانی و مکانی با محیط در تعریف شهر خوب: لینچ (لینچ، ۱۳۸۱)، معماری به عنوان بیان کننده فضا و ایجادکننده تجربه‌ای معین از فضا، در ارتباط با تجارب پیشین و آتی او: بیکن (بیکن، ۱۳۷۶)، سنت که ضرورترین عنصرش مذهب به معنای عام آن است، مادام که تمدن نشات گرفته از آن قومی که این سنت حکم اصل رهنمون بر ایشان دارد پایدارند، بقاء و دوام خواهند داشت: نصر (حبیب و همکاران، ۱۳۸۸، ۱۲۱) تعداد رویدادهای فرهنگی و جشن‌ها در طول سال، وجود یک زندگی خیابانی فعال، موثر بر میزان احساس زنده و شادی و نشاط یک مکان: مونتگومری (کاشی و بنیادی، ۱۳۹۲: ۴۸). مکان کانونی است که در آن انسان با حوادث و رویدادهای معنادار، هستی خود را تجربه می‌کند: شولتز (شولتز، ۱۹۷۵). ارتباط شهروندان با تجارب، معانی و خاطرات خود در شهر: لینچ (لینچ، ۱۳۸۱)، شکل‌گیری هویت هر فضا از تکرار مستمر الگوی خاصی از رویدادها در آن مکان: الکساندر (الکساندر، ۱۳۸۱)،
اجتماعی	ایجاد موقعیت‌هایی جهت برقرای ارتباط بین مردم و تمایل به گفتگو بین آنها، در فرآیند رویدادهای شهری مانند نمایش‌های خیابانی، هنرهای عمومی و رخدادهایی از این دست: وایت (Whyte, 1980)، تأکید بر رابطهٔ اجتماع و مکان؛ مکان را بیش از هرچیز می‌توان تظاهر و بیان کالبدی باورها و ارزش‌ها تعاملات و تعهدات دوسویه میان افراد اجتماع دانست: رلف (پاکزاد، ۱۳۸۸) تأکید بر نقش و میزان مشارکت انسان در هویت بخشی به مکان به عنوان عاملی در ایجاد هویّت فردی: شولتز (پاکزاد، ۱۳۸۸)، سازماندهی فضاهای عمومی بوسیله مجموعه فعالیت‌های آداب و رسوم اجتماعی: راب کریر (شیعه، ۱۳۹۲، ۱۰۶)، شهر صحنه رخداد فعالیت‌های انسانی و هر رویدادی که دارای خاطره از گذشته بوده یا خاصیت بالقوه خاطره شدن داشته باشد:

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2025-07-03]

	آلدروسی (پاکزاد، ۱۳۸۶)، شکل‌های فضایی مختلف که اساسا برای نمایش و گردهمایی مورد استفاده قرار می‌گیرد فضای مدنی می‌باشد: کرمونا (کرمونا، ۱۳۹۶: ۵۳) شهر دستاورد هنر خلاقانه‌ای از اجتماع و نیازمند حضور پیوسته و پرانرژی تمام شهروندان: هالپرین (پاکزاد، ۱۳۸۶)، شهر دستاورد ناخودآگاه جمعی و صحنه زندگی، فعالیت‌ها، رویدادها و عواطف چندین نسل: آلدروسی (پاکزاد، ۱۳۸۶)، شهر، بستر فرهنگ‌سازی و نمایشی از فعالیّت‌های اجتماعی: مامفورد (علی‌الحسابی و پای‌کن، ۱۳۹۲، ۳۱).
پایداری	توجه به تجربهٔ فضایی انسان‌ها و نقش مردم و حرکت‌های آن‌ها در ماندگاری شهر: هالپرین (پاکزاد، ۱۳۸۶)، اشاره به نقش آیین‌ها و سنّت‌ها در ایجاد حس ماندگاری و تأکید بر مرگ مکان درصورت از بین رفتن آنها: رلف (پاکزاد، ۱۳۸۸) ایجاد عرصه عمومی و پایایی آن بوسیله برگزاری مراسم: کامیلوسیته (شیعه، ۱۳۹۲، ۱۰۶)، انتقال مفاهیم آیینی به دیگران از طریق برگزاری مراسم آیینی در فضای عمومی: گوردن کالن (شیعه، ۱۳۹۲، ۱۰۶)، نقش عوامل فرهنگی در شکل‌گیری ساختار شهر و یکی از مولفه‌های عوامل فرهنگی آداب، که دارای طبیعت جمعی است و این طبیعت جمعی تضمین کننده پایایی و ماندگاری آن: آلدروسی (پاکزاد، ۱۳۸۶)،
عرفانی- زیبایی شناختی	مکان‌ها کانون‌هایی از فضاست که به کمک حوادث و رویدادها معنی می‌شوند: چومی (اسمعیلیان و رنجبر، ۱۳۹۲)، مکان‌ها پایگاه‌های معنایی هستند که در طول زمان بر اساس وقایعی شکل گرفته‌اند. در واقع مکان با حضور انسان و روی دادن رخدادی تعریف می‌شود: رلف (Carmona, 2006) پیش بینی و خلق رویدادهای اجتماعی در عین ایجاد فرصتهای مشارکت در فعالیتهای اجتماعی، می‌تواند زمینه ساز ارتقای حس تعلق به مکان نیز باشد: لنارد (دانشپور و چرخچیان، ۱۳۸۶) شکل‌دهی شخصیت یک مکان یا هویت آن به وسیله مجموعه‌ای از رخدادها، شکل‌ها، رنگ‌ها و بافت‌ها: شولتز (کاشی و بنیادی، ۱۳۹۲)
ادراکی	وابستگی روح هر فضا و همه ادراک انسان در فضا نه تنها به محیط کالبدی آن بلکه به الگوی رویدادهای آن: الکساندر (پاکزاد، ۱۳۸۸)، شهر عمدتا قلمرو ذهنی است؛ جهانی از سنت‌ها و آداب و رسوم و گرایش‌های سازمان‌یافته و چیزهایی از این دست (اسوالد اسپینگلر). بنا یا شهر چیزی با روح و سیستمی زنده و مجموعه‌ای از الگوی رویدادهای همجوار و در تعامل با یکدیگر، بستگی همه حیات و روح هر فضا و همه ادراک ما در آن فضا نه صرفاً به محیط کالبدی آن، بلکه به الگوی رویدادهای اتفاق افتاده در آنجا: الکساندر (پاکزاد، ۱۳۸۸)، ارتباط و پیوند شهروند با بخش‌هایی از شهر که یادآور معانی و تجربه‌هایی برای او: لینچ (لینچ، ۱۳۷۴)، منظر مناسبتی ایام محرم با وجود موقّتی بودن به دلیل تکرارش در زمان و ایجاد تغییرات فضایی محسوسش در محیط، دارای تأثیرات ذهنی مؤثّری بر مخاطبانش باشد (خاک‌زند و تیموری، ۱۳۹۴).

مدیریت شهری
Urban Management
No.55 Summer 2019

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2025-07-03]

جدول ۳ : ساختار محلات و معیارها و سنجه ها

نوع ساختار	تعریف	عناصر اصلی سازنده ساختار	مصادیق	معیارها و سنجه‌ها
ساختار کالبدی یا نمادین (اصلی)	- موقعیت و هویت مشخص و بارز کالبدی -سازمان فضایی خاص	- مسیرهای اصلی - فضاهای باز و **فرم** فضایی - بناهای عمومی و یادمانی - محدوده و **قلمرو**	- گذرهای اصلی محله - فضاهای باز عمومی (مرکز محله) - بازارچه‌ها، میدانچه‌ها، مسجد، مدرسه، حمام، کاروانسرا، سقاخانه و...،	- **خوانایی** فضایی - معماری **متنوع** - **اختلاط** و چیدمان کاربری‌ها - تعادل و تعامل **توده** و **فضا**
ساختار ذهنی و معنایی (ثانویه)	- معناداری به واسطه نقش بارز یا موقعیت خاص رفتاری - **برند** ذهنی مکان	- نام‌ها - مکان/فضاهای خاص رفتاری- رویدادی - مسیرهای ویژه و خاص - **قلمرو** و **مرز** ذهنی- عرفی	- مسیر عزاداری یا آیینی محلات - مسیرهای شادی - تکیه‌ها، نام قدیمی محله یا نام فضا یا بنای خاص محله، مسیرهای آیینی و رویدادی	- معنا - دادن خوانایی و **حس** مکان - امکان **انتظام** ذهنی - نقش انگیزی و **خاطره** مندی
ساختار اجتماعی – فرهنگی- اقتصادی	- سرمایه اجتماعی - حوزه‌های اجتماعی - وضعیت اقتصادی و مالی ساکنین محله - سطح سرمایه‌های انسانی	- ترکیب جمعیتی، گروه‌های مختلف قومی، مذهبی، فرقه‌ای، صنفی و حرفه‌ای، ساخت خانواده، پایگاه اجتماعی، اختلاف طبقاتی - کار و درآمد و فعالیت‌ها - **آگاهی**، مهارت و سلامتی افراد	- محلات حیدری و نعمتی، محله یهودی‌ها، محله آرامنه، محله بازاریان، صنعت‌گران - روحیه مشارکت و **فعالیت جمعی** - دفاتر و کارگاه‌های محلی، فعالیت‌های خانگی و .... - مفاخر در حوزه‌های مختلف دینی و مذهبی، علمی و ...	- همبستگی و **همگنی** اجتماعی - احترام و **تعهد** بین ساکنان - سرزندگی و **کیفیت** زندگی - **سطح جرم** - **رفاه** و ثبات اجتماعی-اقتصادی -میزان درآمد و فرصت‌های شغلی - **پایایی** و **پویش‌های** اجتماعی - میزان مشارکت
ساختار مدیریتی (سیاسی- اداری)	-نحوه مدیریت و اداره محله -نهادها و تسهیل‌گران - نهادهای مردمی	- مدیریت غیررسمی (عرفی)، - مدیریت رسمی	- ریش‌سفیدان، بزرگان و روسای محلات - **شورایاری**های محلی - شهرداری، نیروی انتظامی و ...	- مدیریت **کارآمد** و مسؤلانه - مدیریت **مشارکتی** - دوری از **حزب** و جناح بندی
ساختار عملکردی	- دسترسی به خدمات محلی - عملکردهای عمده - حمل‌ونقل/ ارتباطات - شبکه ارتباطات	انواع خدمات شهری براساس شعاع عملکرد، فاصله دسترسی، تعداد جمعیت و ... - هم‌پیوندی نظام‌های حرکتی - منسجم و به هم پیوسته	برق، تلفن، پست، آموزش و پرورش، مراکز ارتباطی و.. - پیاده‌راه‌ها و مسیرهای دوچرخه‌سواری - سیستم‌های حمل و نقل عمومی	- خودکفا بودن محله - خدمات‌رسانی برابر و پاسخده - **نظارت** بصری/ امکان **کنترل** گذرها - قابلیت **دسترسی** آسان
ساختار طبیعی (زیست محیطی)	وضعیت محیط طبیعی -حضور عناصر طبیعی - شاخصه‌های طبیعی	-آب و هوا، تنوع زیستی، عناصر طبیعی، کریدورهای ارتباطی موجودات زنده	- رودخانه - تپه - پوشش گیاهی و ...	- زیست‌پذیری - آسایش اقلیمی - زیبایی طبیعی

مدیریت شهری
É € Æ ‹ d Ë € Ë | »
Urban Management
½ Z f ˆ] Ã e Z ¼
No.55 Summer 2019

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2025-07-03]

نوع ساختار	مصداق
ساختار کالبدی یا نمادین (اصلی)	دسته‌بندی نمود کالبدی آیین‌ها در قالب مسیرهای حرکتی، فضاهای ایستا و پویای آیین و نقاط عطف خلق فضاهای عمومی آیینی در شهرها و محله‌ها (حسینیه‌ها و تکایا) عامل پیوند دهنده محلات مختلف شهر به یکدیگر نشانه‌گذاری مسیرهای آیینی علاوه بر فضاها به وسیلهٔ نقاط عطف و نشانه‌های شاخص (زیارتگاه‌ها و اماکن مقدس نظیر مساجد، امام زاده‌ها ، قدم گاه‌ها، گورستان و...) ماندگاری و حفظ مسیرهای عزاداری در سالیان متمادی منطبق بر سازمان فضایی شهر و محله مهم‌ترین میادین، ورودی‌ها و مراکز محلّه‌ها پذیرای این مراسم فراهم شدن ظرفیت تحقق برندآوری و برندیگ مکانِ رویداد آیینی منظرآرایی ویژه شهر و محله در برگزاری مراسم
ساختار ذهنی و معنایی (ثانویه)	دادن معنویت و شخصیت ویژه به فضاهای شهر و محله، پیام سمبلیک و مذهبی، ایجاد قداست برای محله بازتاب فضاهای آیینی در نام آنها شکل‌گیری تصویر ذهنی قوی از مسیر حرکت آیین‌های عاشورایی (همواره مشخص و تعیین شده) مشخص نمودن حافظه تاریخی یک پهنه و شکل‌دهی به خاطرات جمعی هیأت‌های عزاداری گواهی بر ریشه‌های قوی ساختار محلّه‌ای در ذهن مردم
ساختار اجتماعی – فرهنگی- اقتصادی	- رویداد آیینی زمینه‌ساز ظهور و بروز هویت، وحدت و انسجام اجتماعی و همبستگی محلی - تملک فضای شهری و رقابت دولت و شهروندان در برگزاری مراسم آیینی - بستر مشارکت گستردهٔ اقشار متفاوت مردم از گروه‌هایی با سرمایه‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی متفاوت - محلّه محور بودن هیأت‌های و دسته‌جات عزاداری - پتانسیل بالقوه در راستای برند کردن رویداد فرهنگی با تدارک تسهیل‌گران احتماعی- فرهنگی - ثبت ملی یا جهانی رویدادهای اجتماعی در جهت شهرت بیشتر - مشهود شدن همگنی اجتماعی قوی‌ای بین ساکنان و محتوای فضای شهری در زمان رویداد آیینی
ساختار مدیریتی (سیاسی – اداری)	-گرایش محلّه‌ها به رهبری کاریزماتیک منتخب از اهالی دارای نقش ارزنده در برنامه‌ریزی نهادهای مشارکت مردمی -مدیریت و کنترل مشارکت جمعی در زمان برگزاری آیین‌ها توسط گروهی از خود مردم محله -فراهم شدن فرصت برای ایجاد نهادها و تسهیل‌گران محلی - دفاتر خدمات و تسهیل گری اداری لازمه تدارک فضایی و انسانی این آیین - امکان تعامل بین سطوح پایین دست و بالادست جامعه - امکان انعکاس ایده های مردمی به سطوح بالادست و کمک در راستای تحقق آن
ساختار عملکردی	آیین مهم‌ترین فرصت برای حضور در عرصه فضای شهری، انجام فعالیّتی جمعی و پرداختن به تعاملات اجتماعی آزادی فعالیّت شهروندان در زمان برگزاری آیین‌های عاشورایی، تعطیلی فعالیت‌های معمول و شکل‌گیری فعالیت-های آیینی، قرار گرفتن بسیاری از فضاهای شهری در اختیار افراد پیاده پایبندی به نظم و ترتیب رفتار آیینی و نحوهٔ استفاده از فضاها
ساختار طبیعی (زیست محیطی)	- نشان دهنده تعامل بین مردم و محیط در فعالیت‌های متنوع - امکان تدارک ساختار سبز منطبق بر مسیرهای آیینی ضمن نمایانی مسیر، استعاره از رنگ محمدی و اهل بیت - ساختار طبیعی نشان‌دهنده تمایز و واسطه فضایی بین بافت سنتی و توسعه‌های جدیدی در برگزاری رویداد - نشانه‌گذاری مسیرهای آیینی بوسیله عناصر طبیعی مقدس نظیر درخت، آب و ...

É € Æ ‹ d Ë € Ë | » Ä
Urban Management
½ Z f ˆ] Z e Z ¼ ‹
No.55 Summer 2019

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2025-07-03]

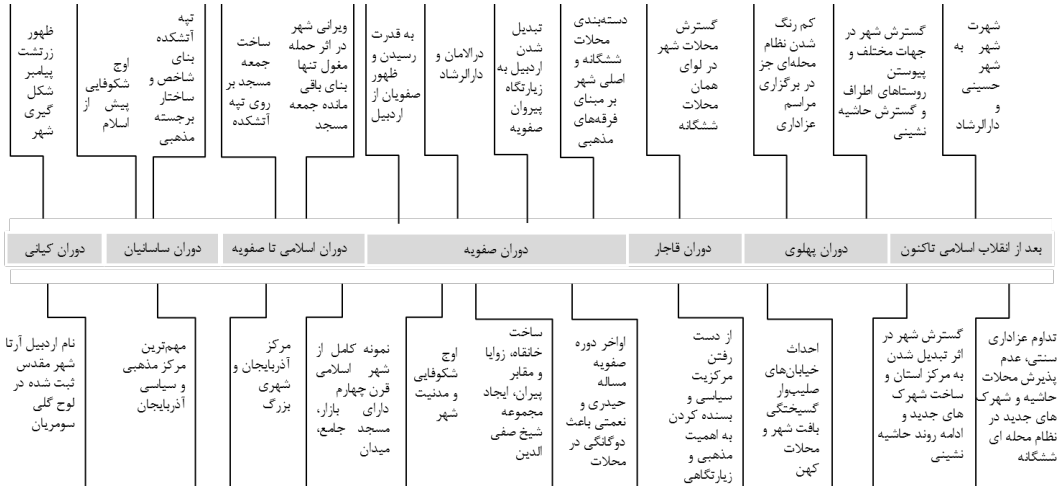

مدیریت شهری
Urban Management
No.55 Summer 2019

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2025-07-03]

É € Æ ‹ d Ë € Ë | » Ä
Urban Management
½ Z f ˆ] Ã e Z ¼ ‹
No.55 Summer 2019

آیین های عزاداری در شهر اردبیل

نوع آیین عزاداری	مفهوم	زمان برگزاری	مکان برگزاری آیین	مقیاس	تصویر
طشت گذاری	طشت‌های آب نمادی از فرات پیروی از اقدام امام حسین (ع) و یادآور رفتار جوانمردانه او در مقابل سپاه حر	۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹ ذی الحجه	مساجد محلات	محله	
تعزیه و شبیه خوانی	بازسازی صحنه های عاشورا و مصائب اسرای کربلا به صورت نمایشی و نمادین	عاشورا و اربیعن حسینی	فضاهای باز شهری	چندین محله (۲-۳ محله)	
دسته گردانی (سینه زنی و زنجیر زنی)	عزاداری	در ایام محرم و روزهای وفات سایر معصومین (ع)	در داخل و جلوخان مساجد محلات، مسیرهای عزاداری و بازار شهر	محله	
شمع گردانی	نذری و برای برآورده شدن حاجات	تاسوعا	مسیرهای شمع گردانی و ۴۱ مسجد شهر	گروه های کوچک از یک محله	
قربانی کردن	قبول شدن نذر احسان برای عزاداران	اغلب در دهه محرم	در داخل محلات جلوی پرچم محله و دسته‌های عزاداری	فردی-گروهی محله ای	
هیئت های عزاداری	عزاداری	در طول سال	خانه ها و مساجد محلات	گروهی	

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2025-07-03]

مدیریت شهری

Urban Management

No.55 Summer 2019

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2025-07-03]

بازار

حیدری			نعمتی				
طوی	اوچدکان	پیر عبدالملک	گازران	سرچشمه		عالی قاپو	
۱. قره دینک	۱. مسجد پادگان اردبیل	۱. نیار	۱. حسن آباد	۱. عباسیه	۱. معمار	۱. زینال	۱۴. جعفریه باغمیشه
۲. مسجد کوچه اسلامی	۲. مسجد ولیعصر	۱۴. یعقوبیه	۲. انزاب	۲. اکبریه	۱۴. حیث علی اصغر	۲. مسجد پنج تن آل عبا(تیریزیان)	۱۵. مسجد صاحب الزمان	۲. معجز	۱۵. شهرک حافظ
۳. داشچلار	۱۵. مسجد قائم فاز یک	۱۵. هاشم آباد	۳. حسن المجتبی	۳. امام حسن عسگری	۳. یساول	۱۶. مسجد معصومین	۳. علیه	۱۶. رجایی
۴. توپچیلار	۱۶. المهدیه	۱۶. رسالت	۴. آزادی	۴. صاحب الزمان	۴. اقلیمشاه(امام صادق)	۱۷. مسجد سکاکان	۴. باغمیشه	۱۷. کوچه شهریار آراز علی
۵. کوچه امام خمینی	۱۷. آیت ا... کاشانی	۱۷. شهرک توحید	۵. مصطفی خمینی	۵. زینبیه	۵. مسجد حاج حسین علی	۱۸. محمدیه	۵. ملاهادی	۱۸. امام حسین(راه جیرال)
۶. سرتیپ آباد	۱۸. جلتبازان	۱۸. میدان توحید	۶. عبدا... شاه (مهدیه)	۶. خاتم النبیین	۶. اجیرلو امیرالمومنین	۱۹. مسجد ژاندارمری اردبیل	۶. میرزا بخشعلی	۱۹. امام حسین (سعدی)
۷. مسجد حاجی میر صالح(ره)	۱۹. انصار الحسین	۱۹. رحمانیه	۷. سید آباد	۷. آقاکاظم	۷. مسجدامیرفریه	۲۰. حسینیه میرزاده خانم	۷. کرد احمد	۲۰. سیدالشهداء
۸. کربعلی شاه	۲۰. شهرک الزهرا	۲۰. بهارآباد	۸. پیرشمس الدین	۸. انمه	۸. مسجد باب الحوائج	۲۱. رقیه راه انزاب	۸. سلیمان شاه	۲۱. ملامومن
۹. مسجد جامع اردبیل	۲۱. شام اسبی	۲۱. کوچه امام حسین	۹. سیداحمد	۹. امام سجاد	۹. مسجد فاطمیه دروازه مشکین	۲۲. ایمان قلی	۹. ملاباشی
۱۰. مسجد قدس	۲۲. ارتش	۲۲. تازه میدان	۱۰. فرهنگیان	۱۰. فیضیه	۱۰. تازه میدان	۲۳. موسی ابن جعفر	۱۰. منصوریه
۱۱. مسجد مهدی حافظ	۲۳. سپاه	۱۱. سلطان آباد	۱۱. نعمدلر ملا هاشم	۱۱. قاسمیه	۱۱. رحمانیه	۲۴. شهرک رضایی	۱۱. شیخ صفی
۱۲. مسجد جامع جیجین	۲۴. نیروی انتظامی	۱۲. پیرمادر	۱۲. حاج حسین علی	۱۲. قاجاریه(طالقانی)	۱۲. تازه شهر	۲۵. شاه زاده علی اکبر	۱۲. زین العابدین
۱۳. مسجد محمد رسول ا... جیجین	۲۵. شعرا	۱۳. ابراهیم آباد	۱۳. جمعه مسجد	۱۳. چراغ علی	۱۳. حاجی قهرمان	۲۶. کوچه ولیعصر	۱۳. غریبان

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2025-07-03]

É € Æ ‹ d Ë € Ë | »
Urban Management
½ Z f ^] Ã e Z ¼ ‹
No.55 Summer 2019

[illegible]

[illegible]

[illegible]

مدیریت شهری
É € Æ ‹ d Ë € Ë | » Ä
Urban Management
½ Z f ˆ] Ã e Z ¼ ‹
No.55 Summer 2019

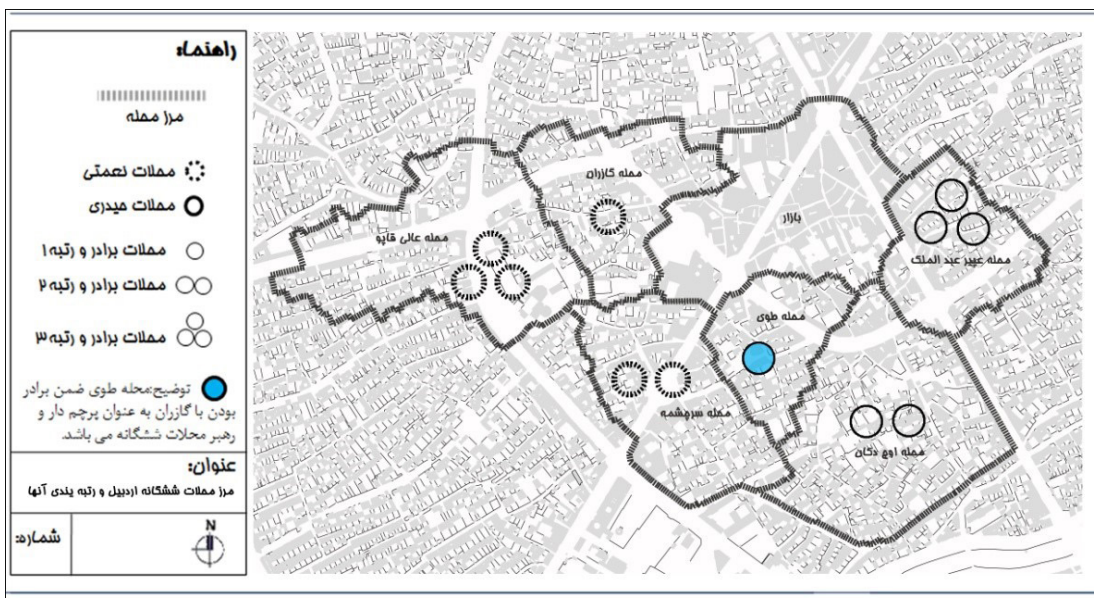

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2025-07-03]

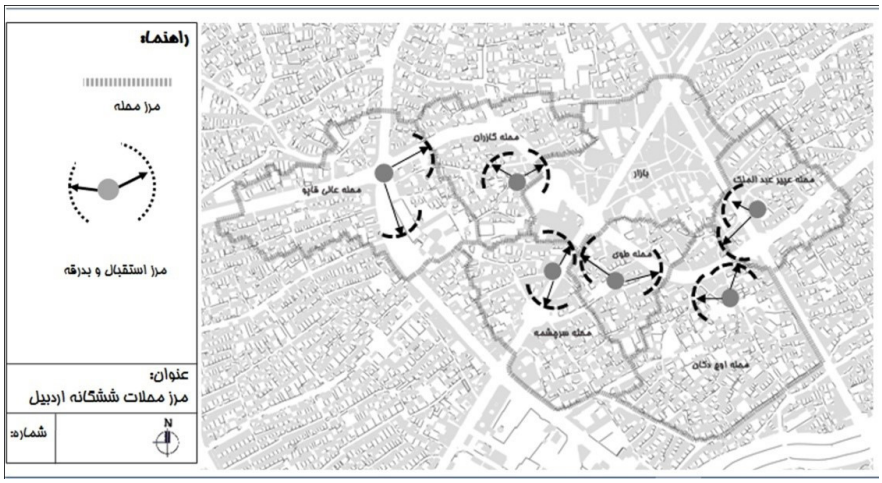

مدیریت شهری
Urban Management
No.55 Summer 2019

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2025-07-03]

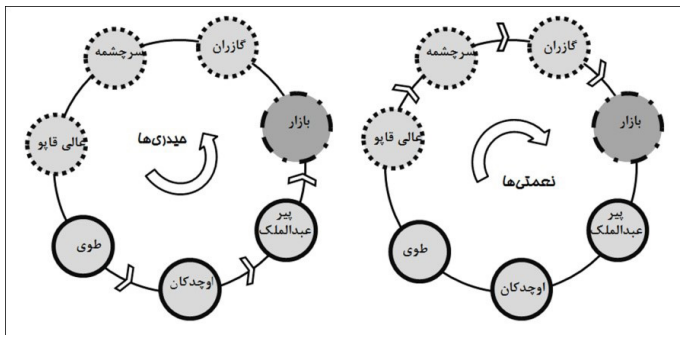

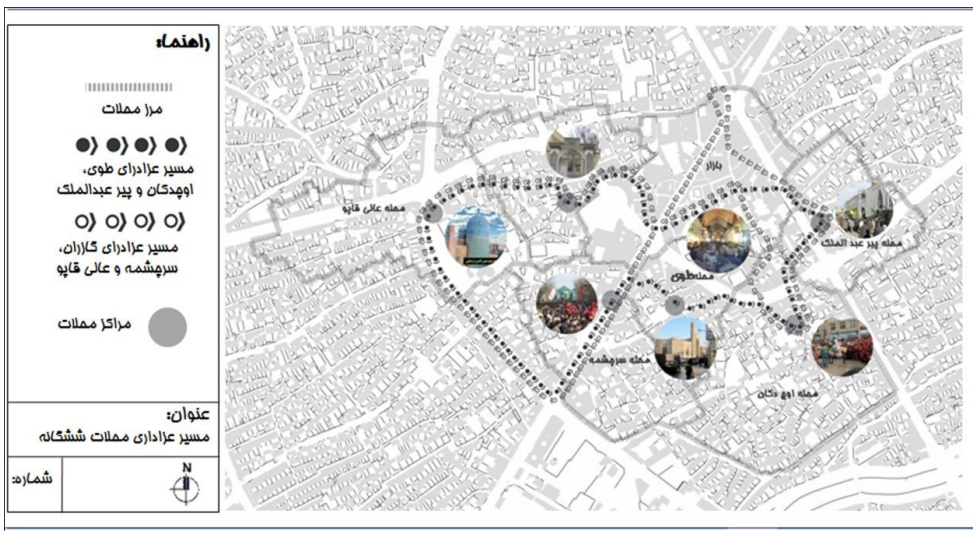

مدیریت شهری
É € Æ ‹ d Ë € Ë | » Ä
Urban Management
½ Z f ˆ] Z e Z ¼ ‹
No.55 Summer 2019

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2025-07-03]

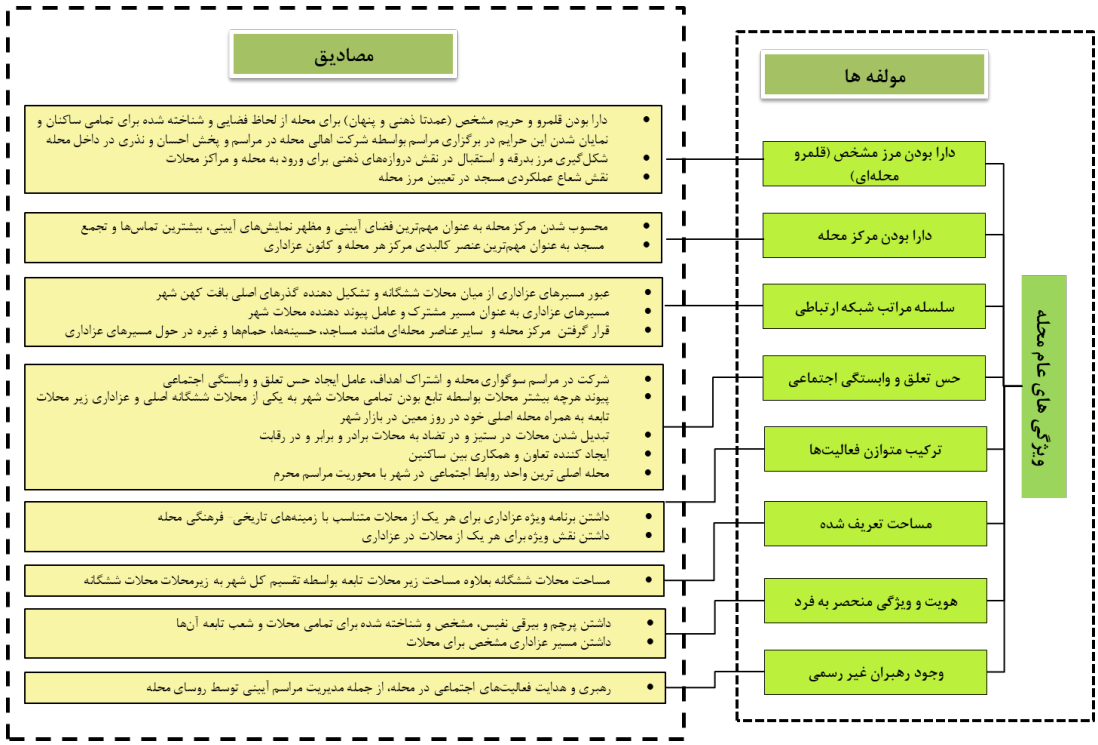

مدیریت شهری
É € Æ ‹ d Ë € Ë | » Ä » Z À ¸ • §
Urban Management
½ Z f ˆ] Ã e Z ¼ ‹ Ä / ¯ d / ‡ Y ½ M • Y Ö / ¯ Ö u / ‡ Ä € f § € ³ Â / • Õ Z Å
No.55 Summer 2019

Ö € Ä ³ n Ì f ¿

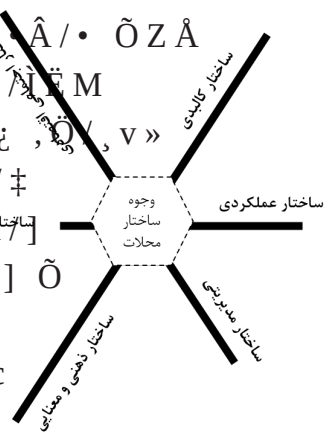

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2025-07-03]

جدول ۶ : تاثیر آیین های عزاداری بر وجوه مختلف ساختار محلات شهر اردبیل

نوع ساختار	مصادیق	معیارها (هنجارها)
ساختار کالبدی یا نمادین (اصلی)	تحمیل شکل شهر اردبیل بر آیین بواسطه قرارگیری بازار در مرکز شهر در نتیجه حرکت محلات حیدری و نعمتی در جهت عکس هم شکل‌گیری مرکز محله در راستای اجرای مراسم آیینی و مسجد به عنوان نقطه عطف و عنصر کانونی در عزاداری و نشانه‌گذاری نقاط عطف در طی مسیر تغییر در منظر شهری، منظرآرایی موقت محلات، مرکز شهر و بازار بوسیله پرچم‌های عزاداری شکل گیری عناصر و فضاهای اختصاصی رویداد عزاداری (مسیرهای عزاداری حیدری و نعمتی، مسیر عاشورایی، مسیر شمع گردانی، فضاهای عزاداری جمعی روز تاسوعا و عاشورا؛ میدان عالی قاپو، فضاهای موقت خلاقه در طول مسیر عزاداری، پرچم ها و بیرق ها و ...) تداوم تاریخی مسیر عزاداری و رمزی ماندگاری و تکوین فضاهای عمومی شهر سنتی اردبیل توسعه شهر و محلات، پیرامون محلات ششگانه (اصلی) بر اساس نظام محله ای آیینی تبدیل مسیرهای عزاداری به بخشی از استخوان‌بندی و ساختار شهر و محله و قرارگیری عناصر ارزشمند در مجاورت آن و عامل پیوند دهنده محلات شهر و ایجاد یک کل منسجم	- **تعادل و تعامل توده و فضا** - **خوانایی فضایی** - **معماری متنوع** - **اختلاط و چیدمان کاربری‌ها** - **غنای حسی** - **تداوم و پایداری** - **انسجام کالبدی**
ساختار ذهنی و معنایی (ثانویه)	تبدیل شدن شهر به صحنه نمایش عظیم و گسترده در برگزاری مراسم حضور عناصر نمادین مانند پرچم برای تک تک محلات وجه تمایز محلات و پرچم اتحاد محلات (پرچم محله تابار)؛ خارج شدن شهر از حالت معمول: تجربه حضور آزادانه پیاده، بروز فعالیت های مختص آیین مانند فروش لوازم آیینی، پخش آهنگ و نوحه در سطح شهر در نتیجه افزایش غنای حسی شکل دهنده قلمروهای ذهنی؛ مرز محلات و مرز بدرقه و استقبال (دروازه های ذهنی و نمادین محلات) داشتن بار تقدس و معنوی محلات ششگانه بواسطه برگزاری مراسم کمک به تحول و رشد هنر عامه از طریق به نمایش گذاشتن هنرهای مذهبی منظرآرایی منحصربه فرد محلات	- **معنا** - **دادن خوانایی و حس مکان** - **امکان انتظام ذهنی** - **نقش انگیزی و خاطره مندی** - **آزادی** - **هویت‌بخشی** - **رنگ تعلق**
ساختار اجتماعی –فرهنگی- اقتصادی	رویداد زمینه ساز حضور، مشارکت، وحدت و هویت جمعی شهروندان اردبیل (آماده نمودن مساجد، مسیرهای عزاداری و ...) به حد اعلا رسیدن حضور و فعالیت در فضاهای شهری در دوره چند روزه برگزاری رویداد مهمترین عامل گردآورنده آزادانه مردم و ایجاد کننده موقعیت‌هایی جهت برقراری ارتباط و گفتگو رویداد عزاداری عامل اصلی اهتمام به اجرای باشکوه‌تر آیین نسبت به سایر محلات شکل‌دهی و تقویت خاطرات جمعی شهروندان با حضور اکثر مردم محله	- **همبستگی و همگنی اجتماعی و احترام و تعهد بین ساکنان** - **ثبات و پایایی اجتماعی** - **افزایش مشارکت**
ساختار مدیریتی (سیاسی- اداری)	نقش فعال ریش‌سفیدان، بزرگان و روسای محلات در سیاست‌گذاری، تصمیم‌گیری و مدیریت حرکت اجتماعی مردم شهر در رویداد عزاداری مشارکت شهرداری، نیروی انتظامی و سایر دستگاه‌های اجرایی در برگزاری مراسم	- مدیریت **کارآمد** و مسؤلانه - مدیریت **مشارکتی** - دوری از **حزب** و جناح بندی
ساختار عملکردی	رقابت جدی در عرض اندام هویت محله‌ای و زمینه‌ساز تقویت کارکردهای محله‌ای هدف قرار دادن مهمترین فضاهای عمومی شهر و محلات (بازار، مرکز شهر، میدان عالی قاپو و ...) و مهمترین رویداد این فضاها محله‌بندی شهر بر اساس نظم آیینی (سلسله مراتب محلات، رتبه محلات، برادری و برابری محلات و...) مسیر عزاداری عامل اصلی اتصال تم‌های آیینی – فرهنگی؛ تاکید بر مکان‌های شکل‌گیری رویداد رویداد به عنوان نیروی سازمان دهنده مرکزی در تکوین شهر و محلات اردبیل	- خودکفا بودن محله - خدمات‌رسانی برابر و پاسخده - **نظارت** بصری/ امکان **کنترل** گذرها - قابلیت **دسترسی** آسان
ساختار طبیعی (زیست محیطی)	- قرار گیری رودخانه بالیخلی چای در مسیر دستجات عزاداری - استفاده از عناصر آب به صورت نمادین در برگزاری مراسم	- زیبایی طبیعی

É € Æ ‹ d Ë € Ë | » Ä
Urban Management
½ Z f ˆ] Ã e Z ¼ ‹
No.55 Summer 2019

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2025-07-03]

É € Æ ‹ d Ë € Ë | »
Urban Management
½ Z f ˆ] Ã e Z ¼
No.55 Summer 2019

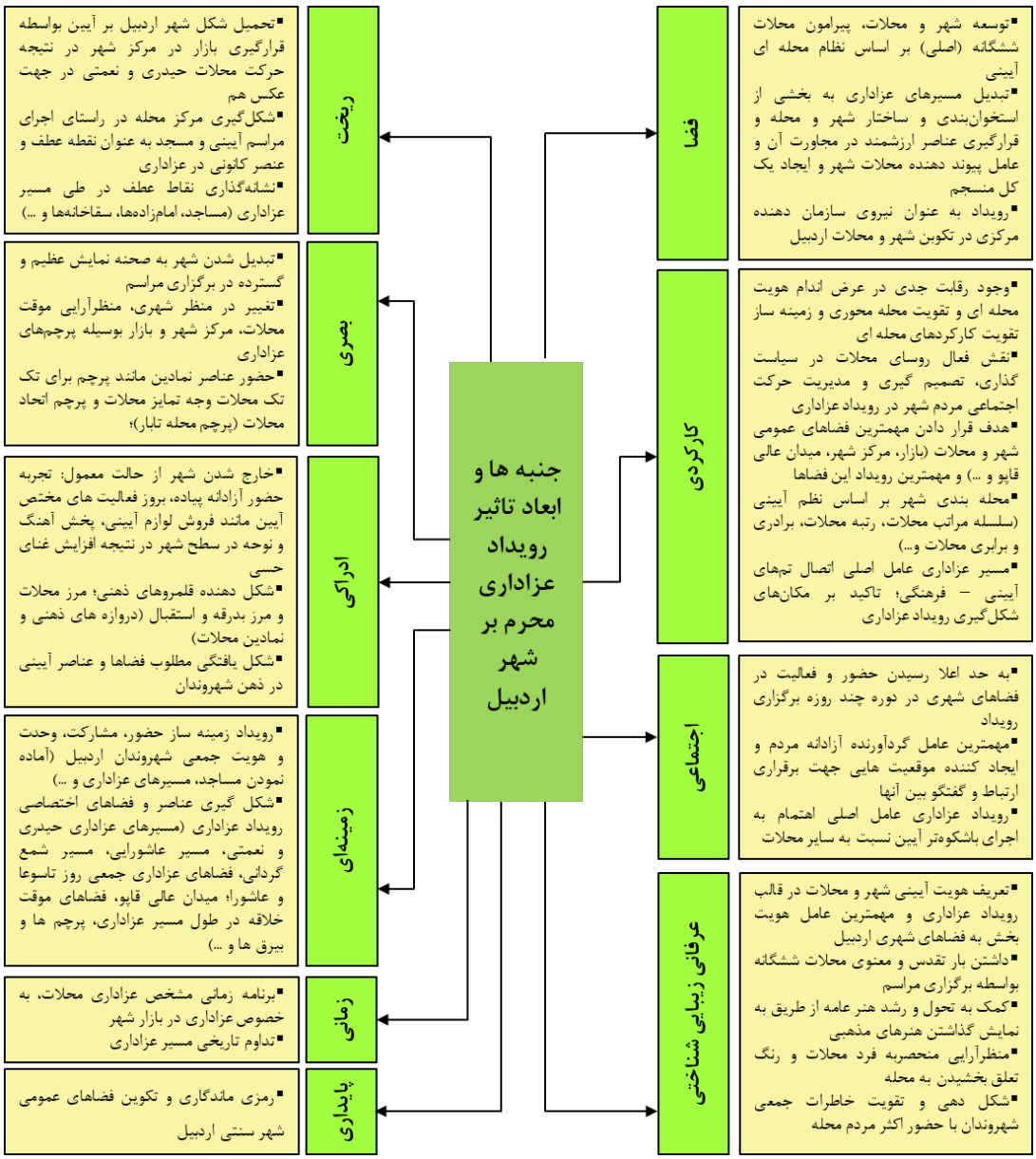

¶ Ì ¸ • Y € Æ ‹ c Ô ‹ » Y ¸ Ÿ ¾ Ò Ë Z Å € Ì Z ¸ Z ¸ Ä Á À Z ¶ Å ° ‹

¦ / ¸ f z { » Z / {] Y À Ò Y » Â Ä e / ¯ d / ‡ Y Ä f d ‹ Ì Y ~ ³ Á Ê Ò ‹ Ì v Z e ¦ / Ë € / Æ] Á { € Ò Ä ¿ Z ´ / Œ ‹
ª Ë € — ¶ ¿ Y Â ¾ ‹ Ë Ò Y Ì v » c Z Ì ¨ Ì ¯ Ò Á Z / Ò ‹ € ¶ / Y À » Z ¶ Ä ¿ » Ä / f Ã / Ë Ë Z { Ã Â / m Â »
Á € Æ / ‹ Á ¾ / Ì Ë M ¶ /] Z ¬ f » • Z / ^ e • Y ¶ d Ì ‡ v ¶ Ä Ä ¸ v d » y Z ¾ Ì Ò Y •
ª ¬ v » c Z / Ÿ Â “ Â » ¾ / Ë Y Z /] Ò € Ê v » Ë Z / « Å Y Ä v Ã Ò » y Z Ä Ñ Z ‹ / ‡ Â œ À »
{ Â Ò » ¶ / » Y Â Ÿ Ä /] ¸ Ê / » € § Á d Ò ‡ ¾ ¯ ¹ ¶ Ó » Y
{ Ä ¿ Â ¼ ¿ ½ { Y Â { Ò Ÿ Ÿ Ä Ò ¶ ‡] €] Ò Á ¦ Ä Y / Ò Z ‹ Ä €] Á Ò ¿ Z Ä Ë € Y Á Ê Å Ì ¯
| ¿ Ÿ Ò Â e, • Z f / ‹ Â ¿ ¾ Ä Ä Y v » / ¹ Ê Â Ä e » Ò { Â / ‹ Ä m Â e c ½ Á Ê Â / “ À Ë Ë Ä /
, ¶ Ì ¸ v e Á d y Ò Z Ä / ‡ ‹ Z ‰ Ä Á | • Ò Ä Ä / W Ä Y ¸ Y » ¦ { Z f / z] Ä ^ Ä m / { Ä Y] / Ò Y • ¾ / Ì Ë M

[Downloaded from ijurm.imo.ir on 2025-07-03]

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2025-07-03]

مدیریت شهری
É € Æ ‹ d Ë € Ë | »
Urban Management
½ Z f ˆ] Z e Z ¼ ‹
No.55 Summer 2019

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2025-07-03]

Aghaie, Kamran (2005), Religious Rituals, Social Identities and Political Relationships in Tehran Under Qajar Rule, 1850s-1920s, In Religion and Society in Qajar Iran. ed. Robert Gleave, 373-392. Oxford: Routledge / Curzon.

Carmona, Matthew et al. (2003), Public Places, Urban Spaces: The Dimensions of Urban Design, London: Architectural Press.

Cowan, Robert, 2005, The Dictionary of Urbanism, London, Street Wise Press.

Fiala, Joshua Charles (2009) Humanizing the city: festivals as a human adaptation of public space, Massachusetts Institute of Technology Press.

Kanekar, A. Arati. K (1992) Celebration of place; Processional Rituals and Urban Form, Massachusetts Institute of Technology, Department of Architecture.

Keller, Suzanne, 1968, The Neighborhood, A Sociological Perspective, New York: Random House.

Kheirabadi, Masoud (2000), Iranian Cities: Formation- and Development (Contemporary Issues in the Middle East),USA: Syracuse University Press.

Masoudi Nejad, Reza (2013), The Discursive Manifestation of Past and Present through the Spatial Organization of the Ashura Procession, Space and Culture.

Mayo,James.(2009), "temporary landscapes", Jurnal of Architectural and Planning Research, v26, n2, summer.

Williams, Michael, 1985, Neighborhood Organizations: Seeds of a New Urban Life, We Sport, Greenwood Press.

É € Æ ‹ d Ë € Ë | » Ä
Urban Management
½ Z f ˆ] Ã e Z ¼ ‹
No.55 Summer 2019

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2025-07-03]